4. Životní prostředí

Chráněná území

V Jihočeském kraji se nacházelo 343 zvláště chráněných území.

Jedním z nejvýznamnějších nástrojů ochrany přírody a krajiny je ochrana území, která se provádí prostřednictvím zvláště chráněných území (ZCHÚ). Cílem nejčastěji bývá udržení nebo zlepšení dochovaného stavu území, případně ponechání území či jeho části samovolnému vývoji.

V jižních Čechách se ve srovnání s ostatními kraji nalézají jednoznačně největší plochy chráněných území. K 31. 12. 2023 se v kraji podle údajů Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) nacházelo na ploše 2 073 km^2 celkem 343 zvláště chráněných území. Celková rozloha těchto zvláště chráněných území představovala 21,4 % z celkové výměry kraje a v mezikrajském srovnání byl její podíl pátý nejvyšší.

Mezi velkoplošná chráněná území patří i část NP Šumava.

Velkoplošná chráněná území byla na jihu Čech zastoupena trojicí chráněných krajinných oblastí (část Šumavy, Třeboňsko, Blanský les) s rozlohou 1 641 km^2 a částí Národního parku Šumava o výměře 340 km^2. Maloplošná chráněná území v roce 2023 představovala 17 národních přírodních památek (např. Hojná voda, Prameniště Blanice, Krvavý a Kačležský rybník), 10 národních přírodních rezervací (např. Velká Niva, Žofínský prales, Stará a Nová řeka), 113 přírodních rezervací (např. Vrbenské rybníky, Dívčí kámen, Borkovická blata), a dále 199 přírodních památek (např. Kadovský viklan, Židova strouha, Hlubocké hráze). Ke konci roku 2023 bylo v jižních Čechách evidováno celkem 339 maloplošných chráněných území o rozloze 171 km^2.

Ktg 4.1 Zvláště chráněná území v okresech

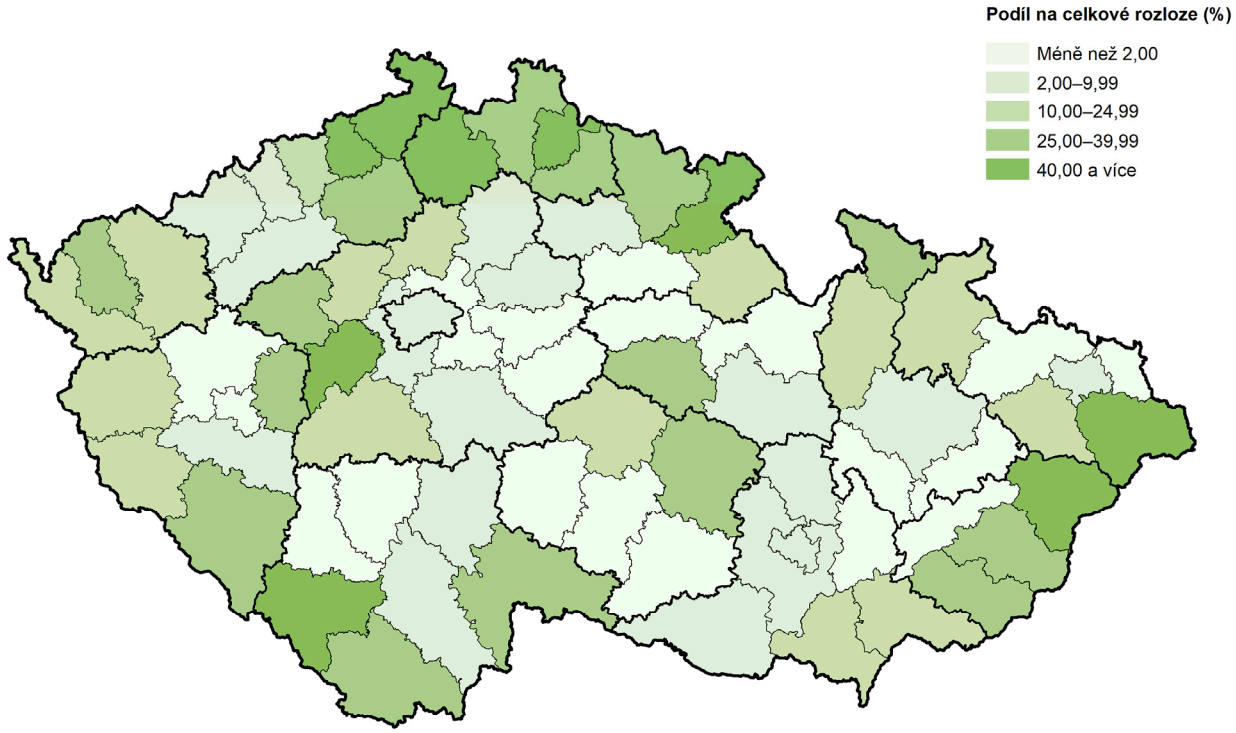

Pozn.: zahrnuty národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky; se zohledněním vzájemných překryvů chráněných území (bez započtení maloplošných ZCHÚ ležících na území velkoplošných ZCHÚ)

Zdroj: AOPK ČR

Od roku 2022 vzniklo 10 nových maloplošných chráněných území.

V průběhu posledních dvou let se jihočeská maloplošná chráněná území rozrostla o celkem deset území. Byla zrušena jedna přírodní památka (Lhota u Dynína), ale naopak bylo vyhlášeno jedenáct zcela nových území, která doposud nebyla

chráněna v žádné kategorii definované zákonem. V roce 2022 bylo tedy vyhlášeno sedm nových přírodních památek, a to jedna v okrese České Budějovice (Rybník Motovidlo) a dalších šest v okrese Jindřichův Hradec (Rybník Walden, Koštěnický potok, Mnišský rybník, Osika, Rybník Růže, Vosecký rybník). O rok později vznikly další dvě nové přírodní památky v okrese Prachatice (Tejmlov, Zlatý potok v Pošumaví) a dvě přírodní památky v okrese Český Krumlov (Velký Hodonický rybník, Pohoří na Šumavě).

Největší plochu zaujímala zvláště chráněná území v okrese Prachatice.

Jednoznačně největší část z výměry okresu zaujímala v meziokresním srovnání v rámci Jihočeského kraje zvláště chráněná území na Prachaticku (55,6 %), kde většinu tvořil NP a CHKO Šumava. Zde byl počet chráněných území v meziokresním srovnání v kraji druhý nejvyšší (75). Nejvíce, a to celkem 76 zvláště chráněných území se vyskytovalo na Českokrumlovsku, kde bychom nalezli také nejvíce přírodních rezervací (28). Nejvíce přírodních památek (41) se shodně nacházelo v obou již zmiňovaných okresech, tedy na Prachaticku a Českokrumlovsku. Okres Český Krumlov vykázal druhý nejvyšší podíl rozlohy chráněných území na území okresu (35,8 %), zde jednoznačně největší plochu zabírala CHKO Šumava.

Ktg 4.2 Ptačí oblasti

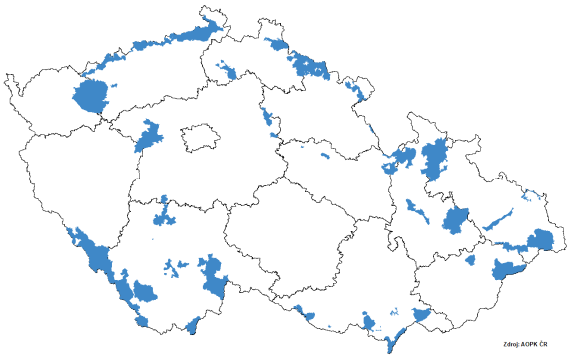

Ktg 4.3 Evropsky významné lokality

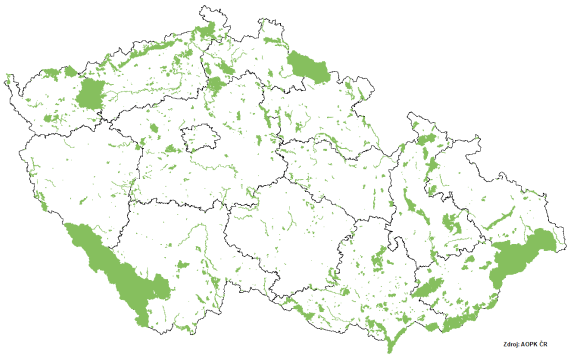

Do soustavy Natura 2000 patří ptačí oblasti a evropsky významné lokality.

Se vstupem do Evropské unie byla vymezena soustava chráněných území Natura 2000. Jejím cílem je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast. Natura 2000 se skládá z ptačích oblastí a evropsky významných lokalit, které se mohou vzájemně překrývat.

V Jihočeském kraji většinu ptačích oblastí vyhlásila vláda ČR nařízeními v letech 2004–2005 a poslední dvě (Dehtář, Českobudějovické rybníky) v roce 2009. V rámci celého Česka má kraj nejvíce ptačích oblastí co do počtu i rozlohy; celkem se jich zde nachází devět s rozlohou 1 554 km^2. Od roku 2005 bylo v jižních Čechách vyhlášeno 116 evropsky významných lokalit, z tohoto počtu již bylo 14 lokalit zrušeno a v roce 2023 bylo evidováno 102 těchto lokalit (např. Cepská pískovna a okolí, Hadí vrch, Hlubocké obory) na v mezikrajském srovnání největší ploše (1 645 km^2). Maloplošná a velkoplošná území i soustava Natura 2000 se z části překrývaly.

Půdní fond, ekologické zemědělství

Zemědělská půda zabírala 48,6 % z celkové výměry půdy v kraji.

Na celkové rozloze Jihočeského kraje (10 058 km^2) se na konci roku 2023 téměř z poloviny (48,6 %) podílela zemědělská půda. Celková výměra zemědělské půdy v kraji zabírala plochu 488,8 tis. ha a meziročně se nepatrně snížila (−27 ha).

Výměra zemědělské půdy se postupem let snižovala.

Zemědělská půda v kraji během posledního čtvrtstoletí postupně ubývala. V roce 1999, kdy se na území kraje nacházelo téměř 496,6 tis. ha zemědělské půdy, započal dlouhodobý proces postupného snižování její výměry. V období let 1999 až 2010 ubylo na jihu Čech celkem 4,8 tis. ha, kdy právě v roce 2010 meziroční úbytek této půdy dosáhl nejvyšší hodnoty (−781 ha). V následujících třinácti letech se tempo zmenšování ploch zemědělské půdy pozvolna snižovalo, přesto do roku 2023 ubylo v kraji dalších téměř 3,0 tis. ha zemědělské půdy. K nárůstu ploch došlo od roku 1999 pouze dvakrát – v roce 2021, kdy se výměra zvýšila o 246 ha a v roce 2018, tehdy výměra zemědělské půdy mírně vzrostla o 11 ha.

Podíl orné půdy se snižoval ve prospěch podílů ploch trvalých travních porostů.

Ve struktuře zemědělské půdy zaznamenaly výrazný úbytek podíly ploch orné půdy. Zatímco se orná půda ke konci roku 2000 podílela na celkové výměře kraje 32,0 %, v roce 2018 se tento podíl snížil až na 30,5 %. Ke konci roku 2023 orná půda tvořila 29,7 % výměry kraje. Naproti tomu se postupně rozšiřovala plocha trvalých travních porostů (TTP). Oproti roku 2000, kdy se TTP podílely 16,0 % na celkové výměře kraje, se v roce 2023 již nacházely na 17,3 % jeho rozlohy. Za poslední desetiletí se tak plochy TTP zvětšily o 9,5 tis. ha, naproti tomu ubylo 11,4 tis. ha orné půdy.

Graf 4.1 Meziroční změny podílů orné půdy a trvalých travních porostů na zemědělské půdě v Jihočeském kraji
Zdroj: ČÚZK

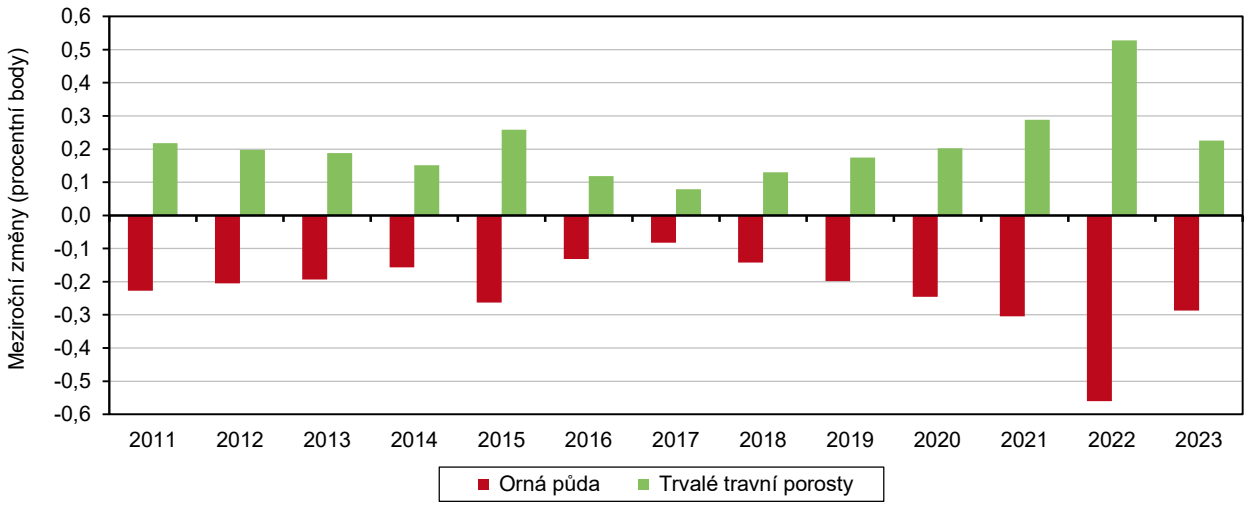

Ve struktuře nezemědělské půdy v kraji převládaly lesy.

Nezemědělská půda, která se v roce 2023 podílela 51,4 % na území Jihočeského kraje, se nacházela na 517,0 tis. ha. Ve struktuře nezemědělské půdy výrazně převládaly lesní pozemky, které tvořily 37,9 % z rozlohy kraje. Od roku 2018 se zvýšila lesní plocha na jihu Čech o 1 630 ha na celkových 381,3 tis. ha v roce 2023. Rovněž se zvětšovala vodní a zastavěná plocha; během posledních pěti let se v souhrnu za oba typy ploch rozrostla o 1 775 ha. Opačný trend byl zaznamenán u výměry ostatních ploch, které se od roku 2018 snížily o 3 258 ha a představovaly tak 7,8 % z území kraje.

Výměra orné půdy se snížila ve všech jihočeských okresech.

V období let 2018–2023 docházelo ve všech okresech kraje k poklesu podílů orné půdy na celkové výměře kraje. Nejvýrazněji se tento podíl snížil v okrese České Budějovice (−0,22 p. b.), kde se zároveň nejvíce rozrostla plocha TTP (+0,19 p. b.). Mírný vzestup byl evidován u podílů výměry lesních pozemků, nejvyšší zvýšení podílů bylo zaznamenáno na Českokrumlovsku (+0,07 p. b.). Naopak pokles ve

většině okresů kraje byl evidován u podílů výměry ostatních ploch, pouze na Českobudějovicku, Písecku a Strakonicku tyto podíly stagnovaly.

Nejrozsáhlejší lesy byly na Českokrumlovsku, Třeboňsko mělo nejvíce vodních ploch.

Z bližšího pohledu na jednotlivá SO ORP je patrné, že se jednotlivé správní obvody od sebe značně liší. Nejvyšší výměru orné půdy v roce 2023 vykázal SO ORP Tábor (43,2 tis. ha), nejméně hektarů orné půdy bylo obhospodařováno ve správním obvodě Vimperk (4,1 tis. ha). Nejvíce ploch trvalých travních porostů (26,0 tis. ha) se nacházelo v SO ORP Český Krumlov, kde se také nalézaly nejrozsáhlejší lesy (55,2 tis. ha). Nejméně lesních pozemků se rozkládalo na Vodňansku (4,2 tis. ha), kde byla rovněž vykázána nejnižší výměra trvalých travních porostů (2,8 tis. ha). Vodní plocha se nacházela na více než 6 tis. ha ve správních obvodech ORP Český Krumlov a České Budějovice. Hranici 7 tis. ha přesáhla vodní plocha na Třeboňsku, kde byl také její podíl na celkové výměře správního obvodu nejvyšší.

Graf 4.2 Struktura půdy podle správních obvodů ORP Jihočeského kraje k 31. 12. 2023
Zdroj: ČÚZK

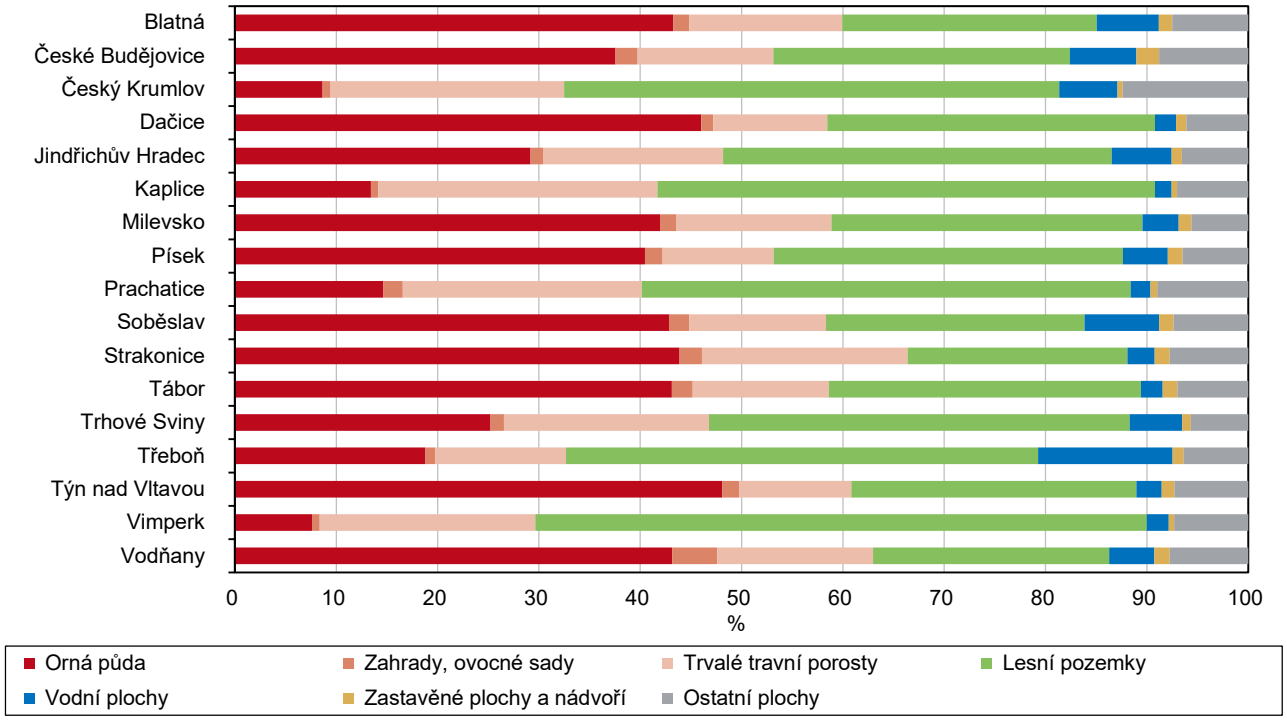

Význam ekologického zemědělství stoupá.

Postupem let stále více nabývá na významu ekologické zemědělství (EZ), jehož prvořadým cílem je zdravý člověk ve zdravé krajině. Smyslem ekologického zemědělství je produkce zdravých a kvalitních potravin trvale udržitelným způsobem, vylučuje používání agrochemikálií a geneticky modifikovaných organismů (GMO). Ekologický způsob zemědělství je schopen setrvale zajistit dostatečně vysoké výnosy i v období nepříznivých klimatických změn. Přispívá k ochraně půd, vod a ovzduší, ovlivňuje krajinný ráz a zároveň svým přístupem zajišťuje nadstandardní životní podmínky chovaných zvířat. V Česku je ekologické zemědělství charakteristické především extenzivním chovem masného skotu, koz a ovcí v zemědělsky méně příznivých oblastech. Z hlediska struktury půdního fondu, využívaného v roce 2023 v ekologickém zemědělství, zaujímaly na území celého Česka travní porosty 78,7 %. Podíl orné půdy tvořil 18,3 %.

Na jihu Čech bylo v mezikrajském srovnání ekologicky obhospodařováno nejvíce hektarů půdy.

V mezikrajském srovnání se největší výměra půd využitá právě k ekologickému způsobu zemědělství dlouhodobě nachází v Jihočeském kraji. V roce 2023 celkem zabírala 93,5 tis. ha, z toho bylo 9,4 tis. ha v přechodném období. Jižní Čechy se tak podílely 15,7 % na celorepublikové výměře ekologicky obhospodařované půdy.

Graf 4.3 Výměra půdy v ekologickém zemědělství podle krajů k 31. 12. 2023
Zdroj: Ministerstvo zemědělství

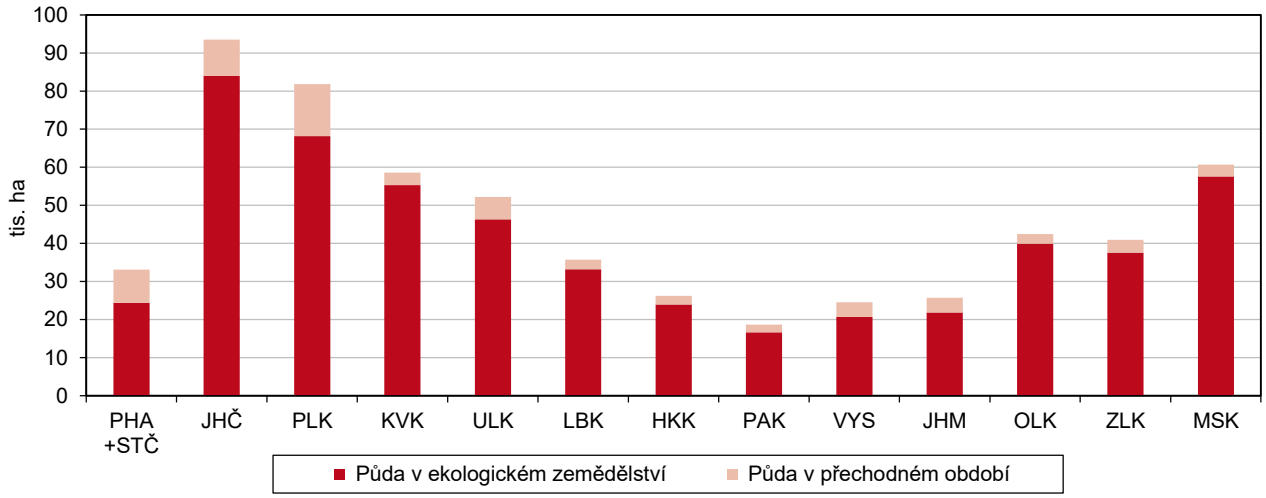

V kraji se ekologicky hospodařilo na více než 9 % půdy.

Výměra půd v ekologickém zemědělství kraje se postupem času neustále zvětšovala. K 31. 12. 2023 se meziročně zvýšila o 1,7 tis. ha, proti roku 2018 vzrostla o 13,0 tis. ha a oproti roku 2013 dokonce o 24,5 tis. ha. Ke konci roku 2023 bylo k ekologickému způsobu zemědělství využito 9,3 % z celkové výměry půdního fondu kraje.

Lesnictví

Výměra lesů v kraji se meziročně nepatrně zvýšila.

Rozloha jihočeských lesů se pozvolna zvětšuje. Zatímco v roce 2003 lesy zabíraly 375,5 tis. ha, tak o dvacet let později se již rozkládaly na téměř 381,3 tis. ha. Výměra lesních pozemků na jihu Čech meziročně vzrostla o 259 ha; na celkové výměře půdy kraje se lesy v roce 2023 podílely 37,9 %. Lesní pozemky na jihu Čech dlouhodobě zaujímají výrazně největší část celkové výměry lesů Česka (14,2 %).

Graf 4.4 Druhová skladba dřevin lesních porostů k 31. 12. 2023
Zdroj: ÚHÚL

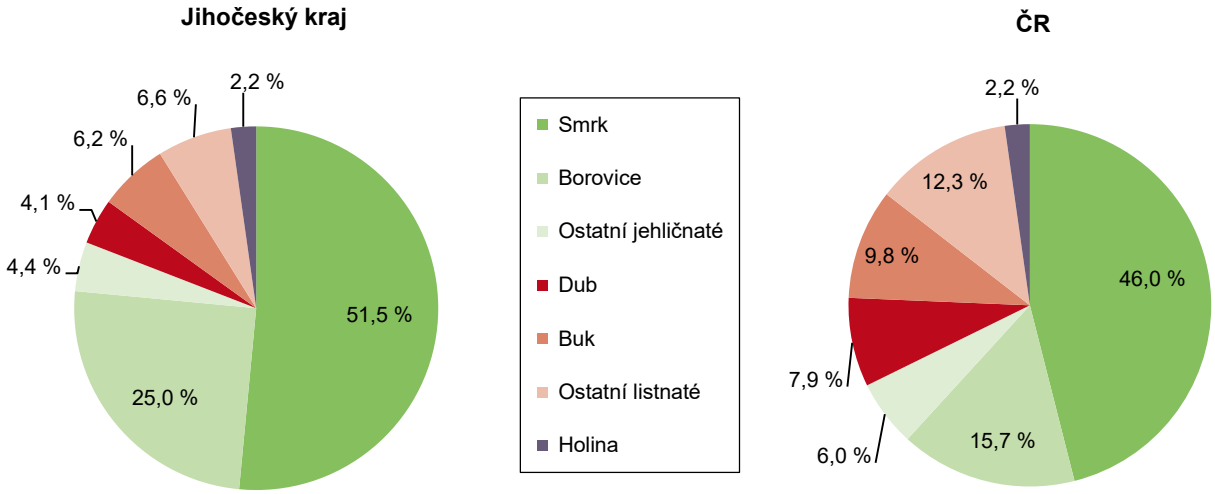

Pokračoval trend poklesu plochy dřevin.

Plochy dřevin v kraji se již počtvrté v řadě za sebou zmenšily. K 31. 12. 2023 představovala výměra ploch s dřevinami na jihu Čech téměř 364,8 tis. ha lesní půdy. Meziročně sice pouze mírně poklesla o 372 ha, ale oproti roku 2019 se snížila dokonce o 4,0 tis. ha (−1,1 %). Na zbývající porostní půdě (8,3 tis. ha) se nacházely holiny, na celkové výměře porostní plochy se v roce 2023 podílely 2,2 %.

Převažujícími lesními dřevinami na jihu Čech byly jehličnany, které rostly na 301,8 tis. ha. Jejich podíl na celkové ploše dřevin kraje se však postupem let pomalu snižuje. Ve srovnání s rokem 2003 poklesl o 5,1 procentního bodu na 82,7 % v roce 2023. Naproti tomu se trvale zvyšuje podíl listnatých dřevin, které pokrývaly plochu 63,0 tis. ha.

Plocha zalesnění se podruhé za sebou snížila.

Zatímco v letech 2008 a 2009 celková plocha zalesnění a obnovy lesa provedené uměle (sadbou a síjí) v kraji mírně přesahovala hranici 3 tis. ha, v letech 2010–2018 tuto mez nepřekročila a kolísala nad hranicí 2 tis. ha. Roky 2019–2021 se vyznačovaly prudkým navýšením celkové plochy zalesnění a umělé obnovy lesa. V roce 2019 bylo zalesněno a uměle obnoveno 3 017 ha (meziroční nárůst o 41,2 %) a v roce 2020 to bylo 3 515 ha lesa (+16,5 %). V roce 2021 se na jihu Čech zalesnilo a uměle obnovilo rekordních 4 941 ha lesa (+40,6 %). Čtyřtisícová hranice byla překročena ještě jednou, a to v následujícím roce 2022, kdy plocha zalesnění dosáhla 4 139 ha, avšak meziročně se již snížila (−16,2 %). V roce 2023 celková míra zalesňování a umělé obnovy lesa na jihu Čech nadále klesala; v kraji bylo zalesněno a obnoveno uměle meziročně o 9,0 % lesa méně, oproti roku 2021 dokonce téměř o čtvrtinu méně (−1 175 ha). I přes tento pokles byla plocha zalesnění a obnovy lesa poměrně vysoká (3 766 ha). Nárůst plochy zalesnění a obnovy lesa provedené uměle (sadbou a síjí) na jihu Čech v období let 2008–2009 a 2019–2023 byl ovlivněn zvyšujícím se výskytem rozsáhlých holin, které převážně vznikaly po odtěžení dřeva na místech zasažených kalamitami.

Podíl jehličnanů na zalesnění se meziročně zvýšil.

V jižních Čechách v roce 2023 převažovala plocha nově osázená jehličnatými dřevinami nad vysazenými listnáči. Podíl jehličnanů na zalesnění kraje se meziročně zvýšil o 1,2 procentního bodu na 64,6 %, naproti tomu podíl listnatých dřevin se snížil na 35,4 %. Nejvíce byl vysazován smrk (1 555 ha), dub (523 ha), buk (401 ha) a borovice (348 ha). Na jihu Čech byl v roce 2023 nejvyšší podíl jehličnanů na zalesnění jednotlivých krajů. Nová generace lesa vytvořená přirozenou obnovou vznikla na 1 322 ha půdy.

Těžba dřeva již třetím rokem klesala.

V období let 2017–2020 na jihu Čech objem těžby dřeva každoročně narůstal. Právě v roce 2020 bylo vytěženo druhé nejvyšší množství dřeva od roku 2000 – celkem 4 806,7 tis. m^3 dřeva bez kůry. Následoval zlomový rok 2021, kdy se objem těžby dřeva v kraji začal prudce snižovat. Těžba dřeva v již zmiňovaném roce 2021 meziročně klesla o čtvrtinu (−1 192,4 tis. m^3), vytěžilo se celkem 3 614,3 tis. m^3 dřeva. V roce 2022 nastolený trend pokračoval, těžba se meziročně snížila o 17,0 % a vytěžilo se 3 000,6 tis. m^3 dřeva bez kůry. V období let 2008–2016 se objem těžby dřeva kolísavě pohyboval okolo hranice 2 000 tis. m^3. V dlouhodobém pohledu se nejvíce dřeva bez kůry v jižních Čechách vytěžilo v roce 2007, kdy byly zejména na Šumavě odstraňovány následky orkánu Kyrill (4 913,0 tis. m^3).

Pokles objemu těžby dřeva v Jihočeském kraji pokračoval i v roce 2023, kdy se vytěžilo celkem 2 472,1 tis. m^3 dřeva bez kůry. V porovnání s předchozím rokem tak bylo vytěženo o 17,6 % dřeva méně a oproti roku 2021 o necelou třetinu méně. Ve srovnání s rokem 2020 se těžba snížila dokonce téměř o polovinu – vytěženo bylo o 48,6 %

méně dřeva. I přes již třetím rokem trvající pokles objemu vytěženého dřeva v kraji se v mezikrajském srovnání v roce 2023 nejvíce dřeva vytěžilo právě na jihu Čech.

Graf 4.5 Těžba dřeva a zalesňování v Jihočeském kraji

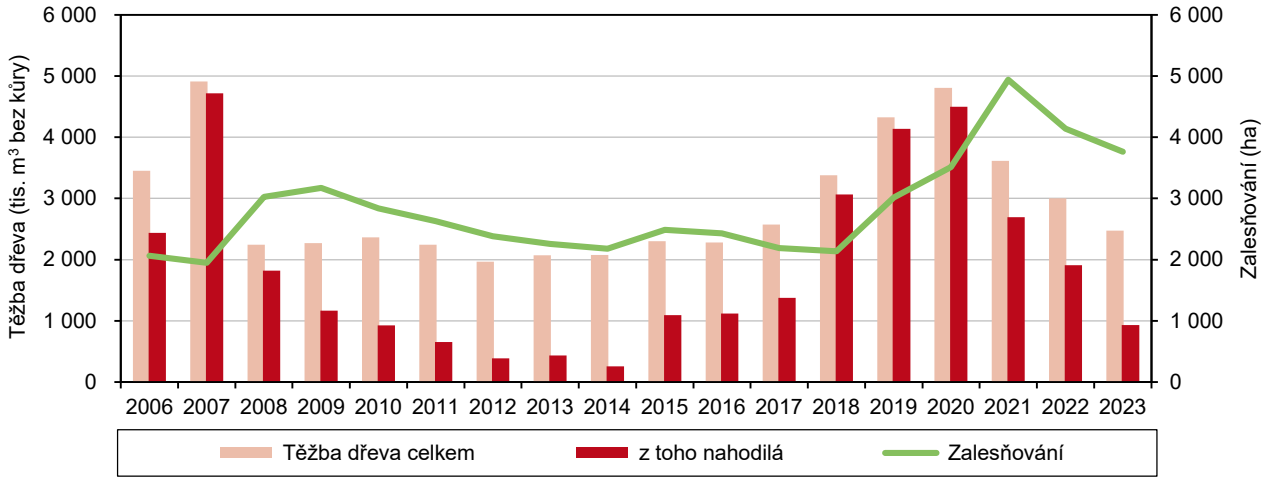

Nejčastěji těženou dřevinou byl smrk.

Od roku 2000 tvořily jehličnany vždy minimálně 92,0 % z celkové těžby kraje. V letech 2006–2007 přesáhl podíl objemu těžby dřeva jehličnanů z celkové těžby kraje 98% hranici; obdobná situace nastala i v letech 2019–2020. V roce 2023 opět v celkové těžbě výrazně převažovaly jehličnany, jejich podíl na celkovém objemu těžby dřeva v kraji meziročně poklesl o 0,7 procentního bodu na 94,3 %. Podíl těžby listnatých dřevin, i když se meziročně navýšil, stále tvořil jen nepatrnou část (5,7 %) z celkového objemu vytěženého dřeva. Na jihu Čech převažovala těžba smrku (1 816,5 tis. m^3), dále se těžila borovice (449,4 tis. m^3), buk (64,7 tis. m^3) a dub (22,3 tis. m^3). Jižní Čechy se podílely na celorepublikové těžbě dřeva 13,4 %.

Graf 4.6 Těžba dřeva z hlediska vlivu nahodilé těžby v Jihočeském kraji

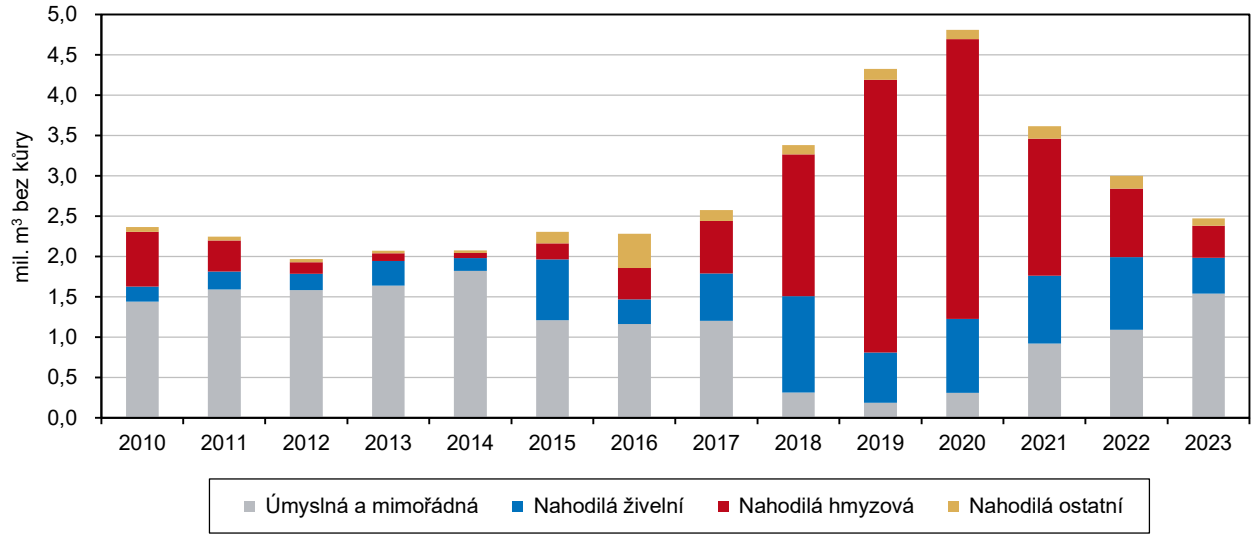

Nahodilá těžba meziročně výrazně poklesla.

Jihočeský kraj vykázal v roce 2023 výrazný meziroční úbytek množství zpracované nahodilé těžby (−51,3 %), celkem objem zpracované nahodilé těžby představoval 931,7 tis. m^3. Podíl zpracované nahodilé těžby dřeva (bez kůry) se meziročně snížil o 26,0 procentního bodu a činil 37,7 % z celkové těžby kraje.

Zatímco v kraji v rámci nahodilé těžby v období let 2016 až 2021 převládala těžba v důsledku poškození hmyzem,…

V roce 2015 opakovaně vypukla kůrovcová kalamita, a to díky abnormálnímu suchu, které napomohlo k přemnožení kůrovce. Od té doby objem nahodilé těžby v důsledku poškození hmyzem trvale stoupal, a to až do roku 2020. Následkem toho v Jihočeském kraji v období let 2016–2021 v rámci zpracované nahodilé těžby jednoznačně převládala těžba v důsledku poškození hmyzem nad těžbou v důsledku živelních příčin. V roce 2015 se vytěžilo 198,1 tis. m^3, v roce 2017 těžba stoupla na vytěžených 648,8 tis. m^3 dřeva. A v roce 2019 to již bylo 3 380,3 tis. m^3 dřeva, když meziroční nárůst činil 92,4 %. Nejvíce dřeva v rámci zpracované nahodilé těžby v důsledku poškození hmyzem bylo vytěženo v roce 2020 (3 467,4 tis. m^3), přičemž meziroční nárůst představoval 2,6 %. V následujícím roce 2021 tato těžba zaznamenala prudký pokles oproti předchozímu období (−51,0 %), celkem se vytěžilo 1 699,9 tis. m^3.

…v posledních dvou letech převažovala těžba v důsledku živelních příčin.

V roce 2022 se v kraji v rámci nahodilé těžby nejčastěji získávalo dřevo vytěžené v důsledku živelních příčin, tato těžba naposledy na jihu Čech převládala v již výše zmíněném roce 2015. Na celkové zpracované nahodilé těžbě se těžba v důsledku živelních příčin podílela 47,1 %. Vzestup oproti předchozímu období činil 7,1 %, celkem se vytěžilo 900,7 tis. m^3. Těžba v důsledku poškození hmyzem se meziročně snížila o téměř polovinu (−49,9 %), vytěžilo se 851,9 tis. m^3 dřeva bez kůry a na celkové zpracované nahodilé těžbě kraje se tato těžba podílela 44,6 %. V roce 2023, stejně tak jako v předchozím roce, se nejčastěji získávalo dřevo v rámci nahodilé těžby v důsledku živelních příčin. Na celkové zpracované nahodilé těžbě se těžba v důsledku živelních příčin podílela 47,5 %, meziročně se snížila o polovinu. Celkem se vytěžilo 442,9 tis. m^3 dřeva bez kůry. Těžba v důsledku poškození hmyzem se meziročně snížila o 53,2 %, vytěžilo se 398,7 tis. m^3 dřeva bez kůry a na celkové zpracované nahodilé těžbě kraje se tato těžba podílela 42,8 %.

Kvalita povrchových vod; vodovody a kanalizace

Nejhorší kvalitu vody dlouhodobě vykazovala Lužnice a Lomnice.

Kvalita povrchových vod v kraji se z dlouhodobého hlediska (podobně jako v celé republice) významně zlepšila. Přesto podle dat za období 2022–2023 stále zůstávaly úseky toků, kde znečištění dosahovalo vyšší třídy. Nejhorší jakost vody v jižních Čechách dlouhodobě vykazovaly řeky Lomnice a Lužnice, kde byla zaznamenána V. třída jakosti vody (velmi silně znečištěná voda). Jednalo se konkrétně o úsek Lomnice začínající u obce Mladý Smolivec (Plzeňský kraj) a končící za městem Mirovice a část toku řeky Lužnice v úseku od obce Majdalena až k přítoku řeky Nežárky. V řece Lužnici se tak kvalita vody oproti období let 2021–2022 zhoršila, kdy v části mezi obcí Majdalena a rybníkem Rožmberk postoupilo znečištění z IV. třídy jakosti vody do V. třídy.

Míra znečištění některých částí toků se výrazně zlepšila.

Úseky toků V. třídy jakosti vody v porovnání s obdobím let 2020–2021 na jihu Čech celkově ubyly. Míra znečištění některých částí toků se změnila natolik, že přešly do nižších tříd hodnocení jakosti vody. Do IV. třídy jakosti vody přešel úsek toku Lomnice od města Mirovice až po soutok s řekou Otavou a střední část toku řeky Stropnice od obce Byňov až za město Borovany. Velmi výrazně se zlepšila kvalita vody v řece Blanici. Její horní tok se nově vyznačoval znečištěnou vodou III. třídy a v části toku mezi obcí Těšovice a městysem Strunkovice nad Blanicí se dokonce kvalita vody zlepšila natolik, že nyní patří mezi úseky v kraji, kde je jakost vody nejvyšší.

Ktg 4.4 Jakost vody v tocích České republiky, 2022 až 2023
Zdroj: VÚV TGM, z podkladů ČHMÚ

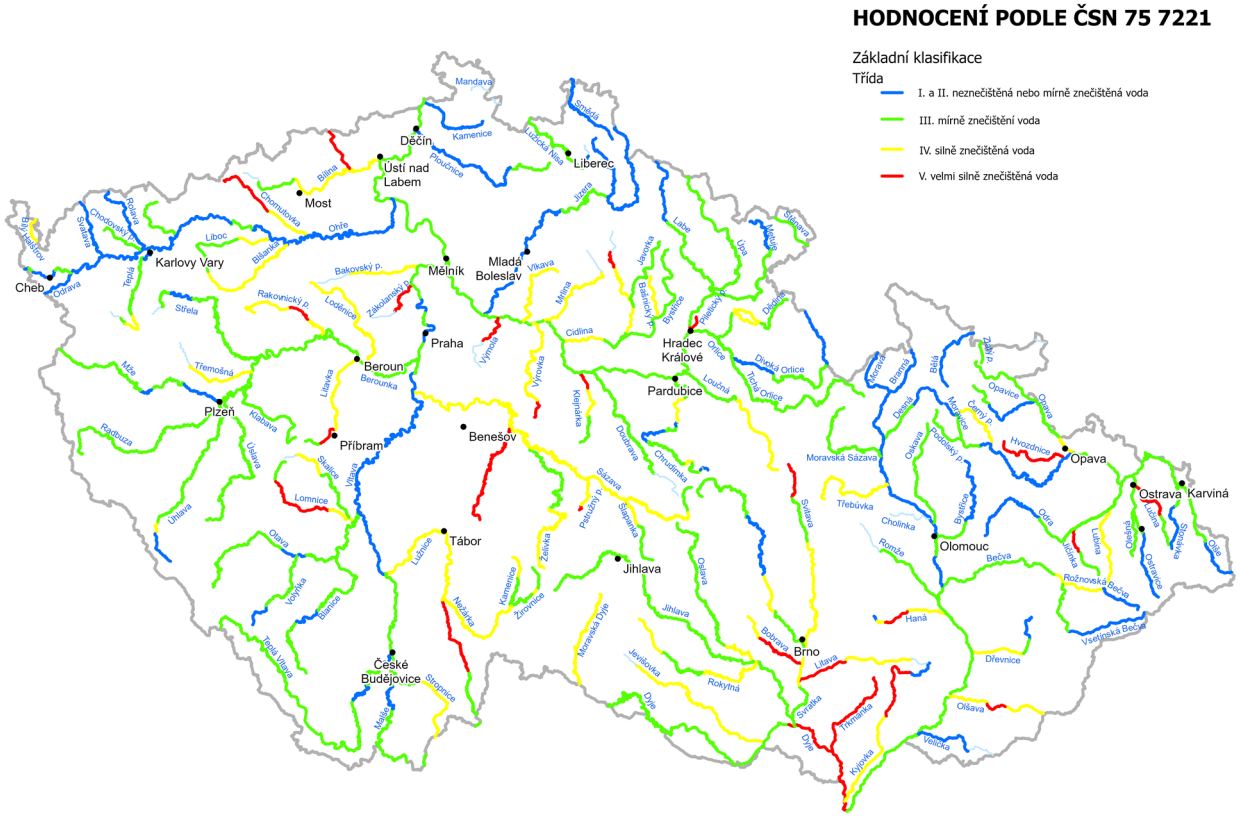

Více než 90 % Jihočechů bylo napojeno na vodovod.

V roce 2023 bylo v Jihočeském kraji zásobováno pitnou vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu téměř 590 tisíc obyvatel, přičemž jejich podíl na celkovém obyvatelstvu kraje činil 90,2 %. V mezikrajském srovnání se jednalo o třetí nejnižší podíl, který je zapříčiněn zejména rozdrobenou sídelní strukturou a technickými možnostmi budování této infrastruktury. Celková délka vodovodní sítě v kraji činila 6 655 km a počet vodovodních přípojek přesáhl 160 tisíc.

Podíl podzemních zdrojů na výrobě pitné vody stoupá.

Vodohospodářská zařízení v kraji v roce 2023 vyrobila 33,8 mil. m^3 pitné vody, oproti předchozímu roku se výroba nepatrně snížila (−0,7 %). Podzemní voda se na celkovém množství vyrobené pitné vody podílela 42 %, jednalo se tedy o mírný meziroční nárůst. Z celkového množství vyrobené vody určené k realizaci (32,1 mil. m^3) bylo fakturováno 26,3 mil. m^3 vody, z toho fakturace pro domácnosti tvořila téměř 64 %. Celkem bylo domácnostem fakturováno 16,8 mil. m^3 pitné vody.

Množství fakturované vody v dlouhodobém pohledu roste,…

V roce 2023 dosáhlo v Jihočeském kraji množství fakturované vody celkem hodnoty 122,1 l/os./den a bylo o 5,0 litrů nižší než průměr za celé Česko (127,1 l/os./den). Přestože se celkové množství fakturované vody meziročně snížilo o 2,4 l/os./den, z dlouhodobého pohledu roste – během posledních deseti let se zvýšilo o 1,8 l/os./den.

…ale množství vody fakturované domácnostem dlouhodobě klesá.

Specifické množství vody fakturované domácnostem na jihu Čech dlouhodobě klesá. V roce 2013 představovalo 86,2 l/os./den, pět let poté domácnosti spotřebovaly 84,1 l/os./den a v roce 2023 se snížilo množství fakturované vody až na 78,1 l/os./den, kdy bylo mezi kraji druhé nejnižší. Republikový průměr činil 86,7 l/os/den. Za posledních deset let se množství vody vyfakturované jihočeským domácnostem meziročně zvýšilo pouze třikrát. V roce 2015, kdy stouplo o 0,7 l/os./den, v roce 2020 (+0,3 l/os./den) a naposledy v roce 2021 (+0,2 l/os./den).

Graf 4.7 Specifické množství fakturované vody, cena vody a stočné v Jihočeském kraji

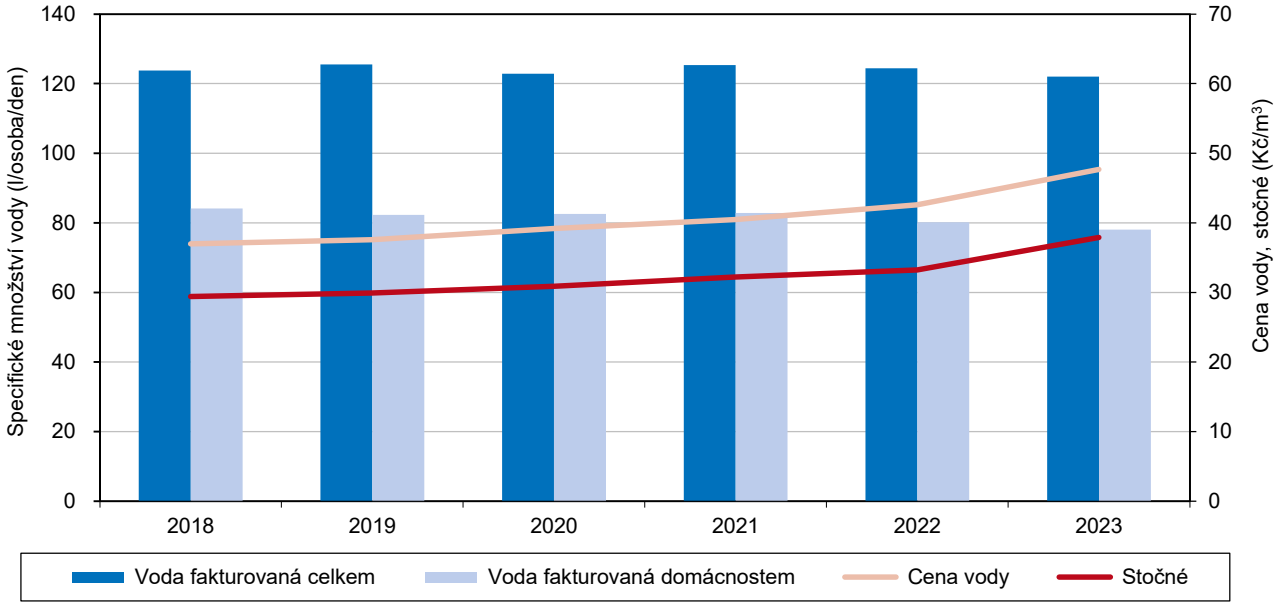

Cena vody na jihu Čech patřila mezi kraji k nejnižším.

V Jihočeském kraji si vodárenské společnosti v roce 2023 za 1 m^3 vody účtovaly 47,7 Kč (bez DPH), což byla třetí nejnižší hodnota mezi kraji. Průměrná cena vodného byla v jižních Čechách již osmým rokem nižší než celorepublikový průměr, který činil 53,1 Kč/m^3. Přestože se v roce 2023 ve srovnání s rokem 2018 na jihu Čech cena vody navýšila o 10,7 Kč/m^3, byl tento nárůst za posledních pět let nejnižší mezi všemi kraji. Naproti tomu nejprudší růst průměrné ceny vody mezi roky 2018 a 2023 vykázal Ústecký kraj (+18,8 Kč/m^3). Tam v roce 2023 tekla z kohoutků nejdražší voda (62,2 Kč/m^3). Nejlevnější vodu měli v kraji Olomouckém (45,6 Kč/m^3), rozdíl oproti Ústecku činil téměř 17 Kč/m^3. Meziročně se v roce 2023 průměrná cena vodného zvýšila ve všech krajích. Nejvyšší meziroční nárůst průměrné ceny vody byl zaznamenán v Praze, kdy se cena vodného oproti předchozímu období zvýšila o 8,6 Kč/m^3; v jižních Čechách se vodné navýšilo o 5,1 Kč/m^3.

Téměř 86 % Jihočechů bydlelo v domech napojených na kanalizaci.

V roce 2023 činil v Jihočeském kraji podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizační síť 85,6 %. V domech napojených na kanalizaci ústící do čistíren odpadních vod (ČOV) žilo téměř 530 tisíc osob a délka kanalizační sítě činila 4 220 km. Počtem kanalizačních přípojek (140,2 tisíc) se v mezikrajském srovnání řadil Jihočeský kraj na čtvrté místo za Středočeský, Jihomoravský a Moravskoslezský kraj.

Počet ČOV v kraji byl druhý nejvyšší po Středočeském kraji.

V roce 2023 bylo v Jihočeském kraji 407 čistíren odpadních vod (ČOV), což řadilo kraj na druhou příčku za kraj Středočeský. Celková kapacita ČOV činila 377,4 tis. m^3/den. Na mechanicko-biologickém principu čištění fungovala převážná většina zařízení (402). V jejich rámci bylo téměř 39 % ČOV, u nichž v procesu čištění dochází také k dalšímu odstraňování polutantů. Převažovala zařízení s dalším odstraňováním dusíku (73) a s dalším odstraňováním dusíku a fosforu (63). K nejúčinnějšímu čištění docházelo zejména ve formě biochemické spotřeby kyslíku (BSK_5) – téměř 98 %.

Stočné na jihu Čech patří k nejnižším v Česku.

Cena stočného (bez DPH) v roce 2023 činila na jihu Čech 37,9 Kč/m^3, ve srovnání jednotlivých krajů byla druhá nejnižší. Republikový průměr činil 48,4 Kč/m^3. Přestože se ve srovnání s rokem 2018 na jihu Čech stočné navýšilo o 8,5 Kč/m^3 v roce 2023,

byl tento nárůst za posledních pět let nejmenší mezi všemi kraji. Naproti tomu nejprudší nárůst stočného mezi roky 2018 a 2023 vykázala Praha (+22,8 Kč/m^3), kde byla v roce 2023 cena stočného nejvyšší (56,8 Kč/m^3). Nejlevnější odvod odpadních vod měli obyvatelé Kraje Vysočina (37,7 Kč/m^3), rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší cenou stočného dosáhl 19,1 Kč/m^3. Cena odváděných odpadních vod se v roce 2023 oproti předchozímu období zvýšila ve všech krajích; na jihu Čech meziročně vzrostla o 4,7 Kč/m^3.

Emise

Podíl na znečištění ovzduší mají zejména antropogenní zdroje.

Důležitou součástí životního prostředí je ovzduší, bez kterého se neobejdeme. Ochranou ovzduší zabraňujeme jeho znečišťování nebo snižujeme úroveň znečištění. Na znečištění ovzduší mají podíl jak antropogenní (vyvolané lidskou činností), tak přírodní zdroje. Mezi nejvýznamnější antropogenní zdroje pak patří především lokální topeniště (zejména spalování pevných paliv), silniční doprava, průmysl, energetika a zemědělství.

Graf 4.8 Měrné emise základních znečišťujících látek podle zdroje znečištění v Jihočeském kraji
Zdroj: ČHMÚ

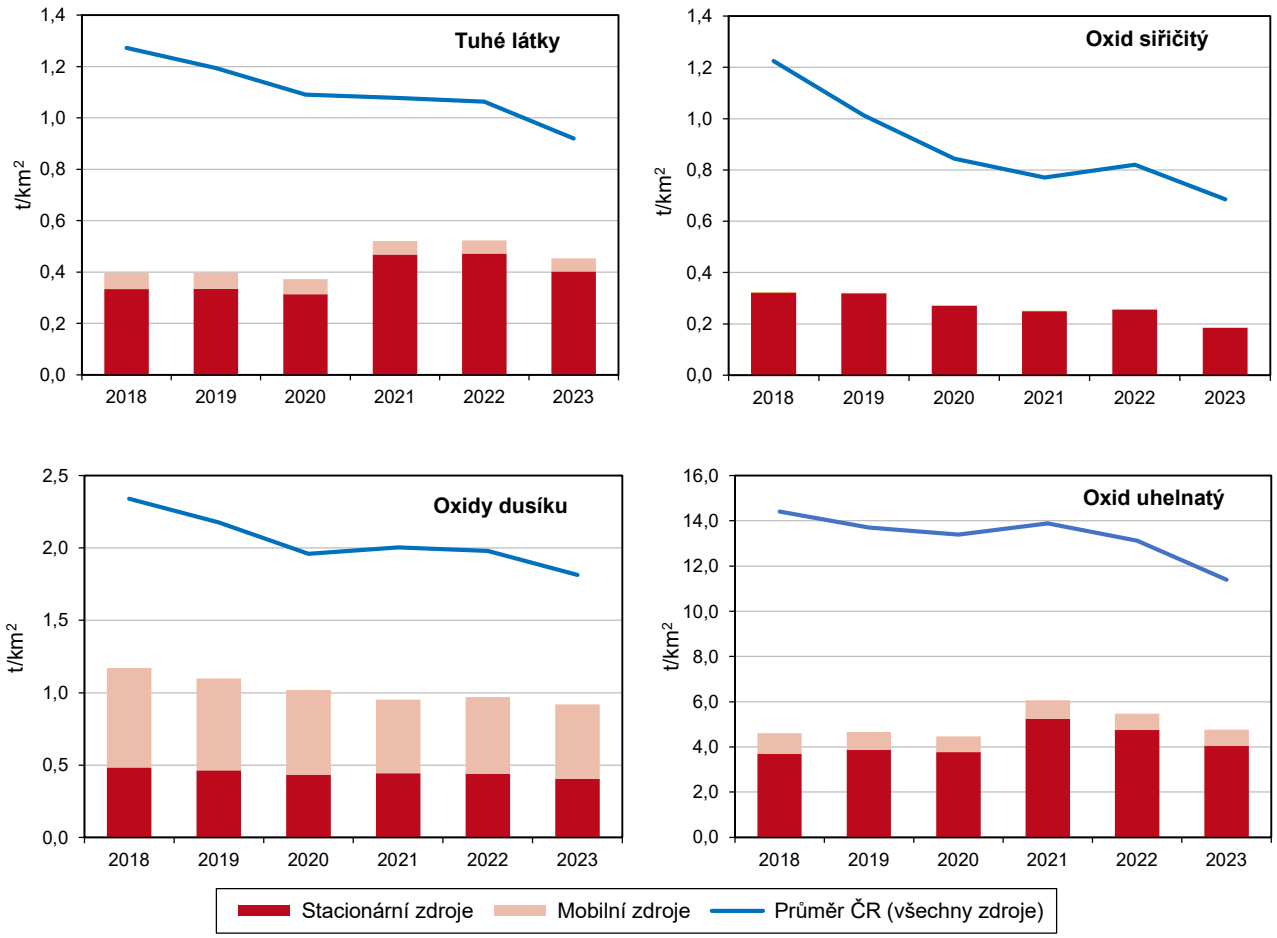

Ovzduší na jihu Čech patří dlouhodobě k nejčistším.

Emise některých základních znečišťujících látek (REZZO 1–4) se v Jihočeském kraji v porovnání s rokem 2018 zvýšily, přesto kvalitou ovzduší zůstává kraj jednou z nejčistších oblastí v celém Česku. I když byly v roce 2023 na jihu Čech naměřeny oproti roku 2018 vyšší hodnoty měrných emisí tuhých znečišťujících látek (+14,3 %), stále zůstávaly tyto hodnoty nejnižší ze všech krajů.

V mezikrajském srovnání byly na jihu Čech naměřeny též nejnižší hodnoty měrných emisí oxidů dusíku, které se oproti roku 2018 naopak snížily (−21,5 %). K výraznému úbytku došlo u měrných emisí oxidu siřičitého (−42,6 %), přesto byly ve dvou krajích (Jihomoravském a Kraji Vysočina) naměřeny ještě nižší hodnoty. Měrné emise oxidu uhelnatého se během posledních pěti let v kraji navýšily (+3,3 %), i tak měly v mezikrajském srovnání třetí nejnižší hodnotu, a to hned po Karlovarském a Plzeňském kraji.

Ktg 4.5 Emise oxidů dusíku (REZZO 1-3) v krajích v letech 2018 až 2023

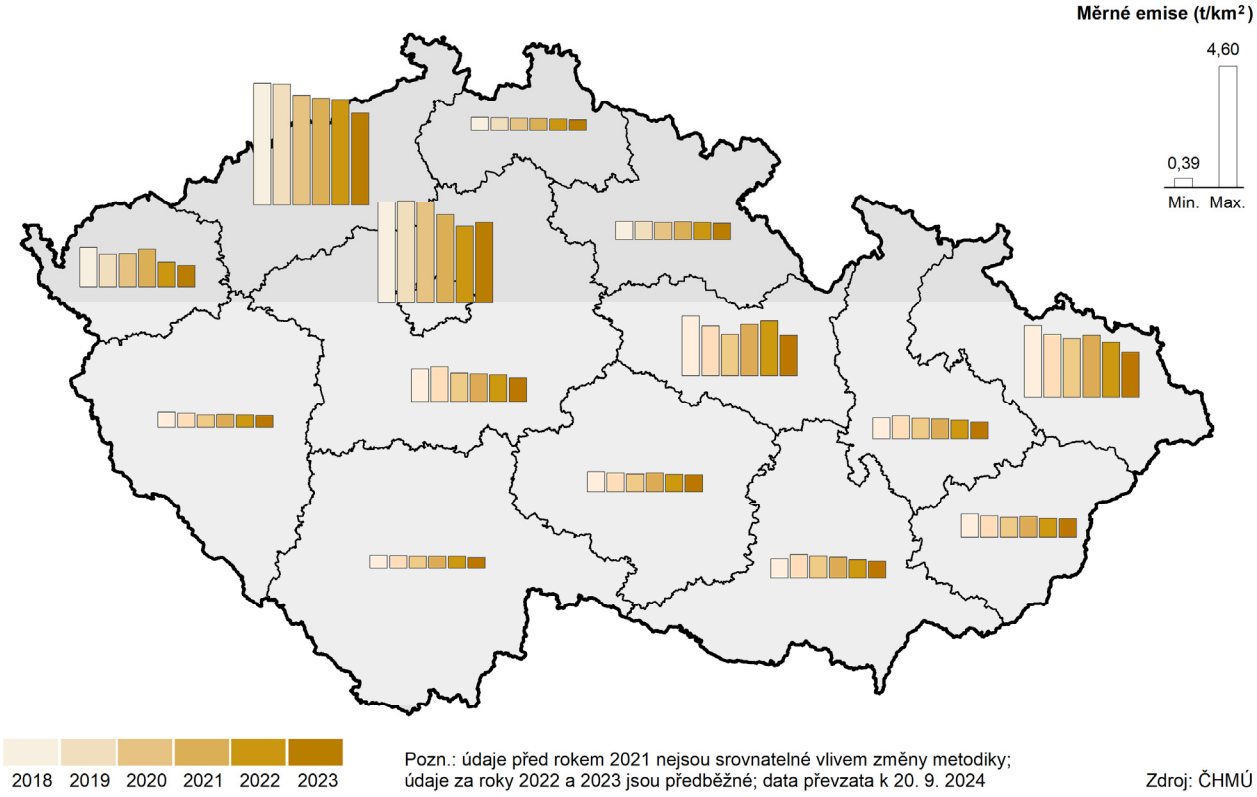

Pozn.: údaje před rokem 2021 nejsou srovnatelné vlivem změny metodiky; údaje za roky 2022 a 2023 jsou předběžné; data převzata k 20. 9. 2024

Zdroj: ČHMÚ

Oxidy dusíku pocházely zejména z mobilních zdrojů.

Při bližším pohledu na jednotlivé znečišťující látky převažovaly stacionární zdroje znečištění (REZZO 1–3). Výjimku tvořily oxidy dusíku, pro které byly významným faktorem mobilní zdroje znečištění (REZZO 4), tedy zejména silniční, železniční a letecká doprava. Na mobilní zdroje dlouhodobě připadaly více než dvě třetiny celkových emisí oxidů dusíku.

Odpady

Množství odpadu vyprodukovaného v kraji se meziročně zvýšilo.

V Jihočeském kraji bylo vyprodukováno v roce 2022 celkem 2 044,3 tis. tun odpadu, z toho 3,2 % tvořil nebezpečný odpad. Oproti předchozímu roku se celkové množství odpadu zvýšilo o 40,2 tis tun (+2,0 %) a ve srovnání s rokem 2017 dokonce o 9,4 %. Odpady vyprodukované v jižních Čechách tvořily 5,2% podíl z odpadů nacházejících se na celém území Česka; nejvíce jich vzniklo ve Středočeském a Jihomoravském kraji. V průměru na jednoho jihočeského obyvatele připadalo 3 148 kg odpadu, což představuje v mezikrajském srovnání šestou nejnižší hodnotu.

V období let 2017–2022 byla na jihu Čech nejvyšší produkce odpadu v roce 2020 (3 782 kg/obyv.) a naopak nejnižší v roce 2017, kdy nepřesáhla hranici tří tun na jednoho obyvatele.

Graf 4.9 Produkce odpadů celkem podle krajů v roce 2022

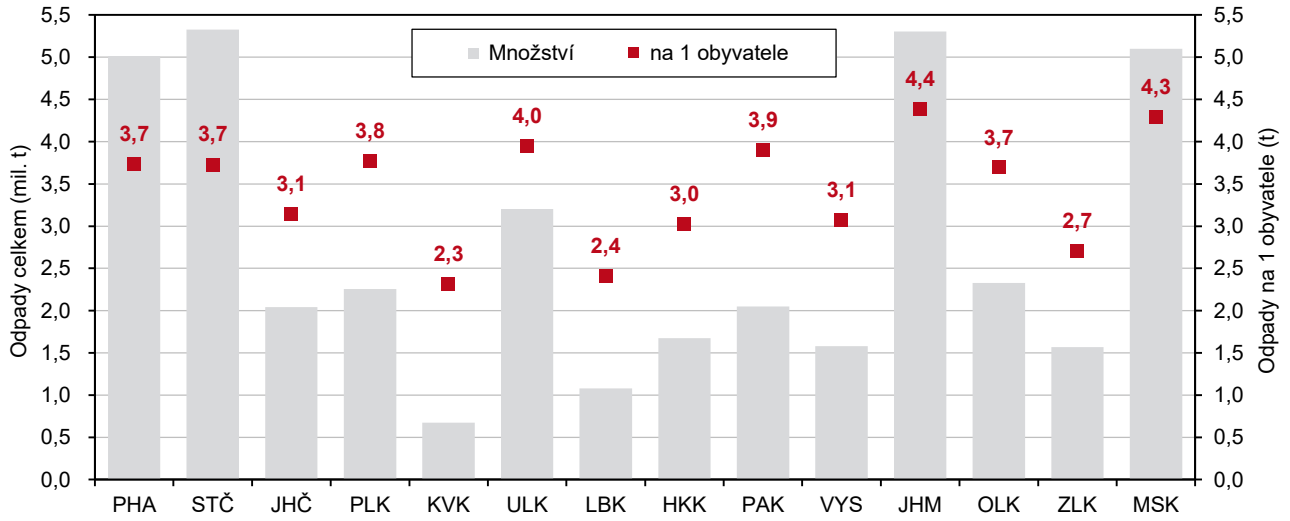

Oproti předchozímu roku na jihu Čech narostla produkce komunálního odpadu o 7 %.

V roce 2022 bylo na jihu Čech vyprodukováno celkem 359,2 tis. tun komunálního odpadu, z toho nebezpečný odpad tvořil jen nepatrný podíl (0,2 %). Meziročně se produkce komunálního odpadu zvýšila celkem v šesti krajích. Na jihu Čech ho bylo vyprodukováno o 23,5 tis. tun více (+7,0 %) a oproti roku 2017 činil nárůst 13,4 %. Na jednoho obyvatele kraje tak připadalo 553 kg odpadu, o 57 kg více než před pěti lety. Množství komunálního odpadu na jednoho obyvatele v roce 2022 bylo na jihu Čech ve srovnání s ostatními kraji jednoznačně nejvyšší.